

AEZ301 Hayat Bilgisi Öğretimi

Hayat Bilgisi Öğretiminde Kullanılan Stratejiler, Yöntemler ve Teknikler

Dr. Öğr. Üyesi Fehmi Demir

Siirt Üniversitesi Sınıf Öğretmenliği Bölümü

Dersin İşlenişi

Öğretim Stratejileri

1. Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisi
2. Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi
3. Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi

Öğretim Yöntemleri

1. Tam Öğrenme
2. Probleme Dayalı Öğrenme
3. Proje Tabanlı Öğrenme
4. Beyin Temelli Öğrenme
5. Yaparak Yaşayarak Öğrenme
6. Etkin Öğrenme

Öğretim Teknikleri

1. Anlatım
2. Tartışma
3. İşbirlikli Öğrenme
4. Örnek Olay
5. Gösterip Yaptırma
6. Beyin Fırtınası
7. Drama
8. Benzetişim (Anoloji)

Giriş

- Ne işe yarar?
- Neden farklı strateji, yöntem ve teknikler?
- Strateji, yöntem ve tekniklerin;
 1. Üstünlükleri,
 2. Sınırlılıkları,
 3. nasıl kullanılabilirler?

Öğretim Stratejileri

Öğretim **nasıl** gerçekleştirilecek?

Öğretim stratejisi, bir dersin amacına ulaşmak amacıyla hangi yöntemlerin hangi amaçlar doğrultusunda kullanılacağına karar verme aşamasıdır.

Bir ünitenin bütünündeki kazanımlara ulaşmak için yapılan **etkinliklerin tamamını** kapsar

Bir sınıflandırma: Bağımsız, Dolaylı, Doğrudan, Etkileşimli, Deneysel

Bir diğer sınıflandırma: Sunuş, Buluş, Araştırma-İnceleme

Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisi

- David Ausubel
- Hazırbulunuşluk düzeyi önemlidir.
- Öğretmen **açıklayıcı yaklaşım**la bilgiyi **genelden özele** düzenler, sıraya koyar ve öğretir.
- Öğrenci ezberler, hatırlar, söyler ve yazar.
- Tümnden gelim
- Soyuttan somuta

Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisi

Üstün Yanları

- **Zaman** açısından tasarruflu
- **Aşamalı ilerlemeden** dolayı neyin öğrenileceği konusunda **kolaylık sağlar.**
- **Kullanılması** kolay
- **Bilişsel** özelliklerin yoğun olduğu derslerde kullanılır.
- **Olgu, kavram** gibi bilgilerin öğretilmesinde kullanılır.

Sınırlılıkları

- **Öğretmen etkin öğrenci pasif** olduğundan öğrenci **sıkılabilir.**
- **Hazırbulunuşluk** dikkate alınmazsa yöntemin başarısı engellenebilir.
- Eski-yeni bilgi bağlantısı kurulmazsa öğrenci **ezbere yönelebilir.**

Sunuş Yoluyla Öğretim Stratejisi

Dikkat Edilecek Hususlar

- Bilgi, kavram, ilke ve genellemeler **genelden özele sunma**
- Önceki bilgilerle **ilişkilendirme**
- Konu ile ilgili örnekler **verme**
- Konu ile ilgili örnekler **verdirme**

Daha nitelikli Bir Şekilde Uygulanabilmesi için...

- Özellikle dersin **giriş aşmasında** kullanılmalı
- **Ön bilgilerin** eksik olduğu durumlarda kullanılmamalı
- Kazanımlara yönelik **motive edici içerik** hazırlanmalı
- **Uygun örnekler** hazırlanmalı
- Eski yeni kavramlar **ilişkilendirilmeli**

Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi

- Bruner
- Keşfetme, merak ve öğrenme isteği
- **Öğrenme** sonuç değil **süreçtir**.
- Öğrenen sürece katılmalı, bilgiyi **keşfetmeli ve buluşlarda bulunmalı**.
- Öğrenciler **aktif ve tüme varım** yoluyla bilgi edinir.
- Öğretmen **ortam hazırlar**.
- **Amaç** benzer olgu ve olayları **ayırt etme**, belli kategoriler ayırma, **sınıflandırmadır**.

Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi

Üstün Yanları

- Öğrenci **aktif**
- Öğrenci etkin olduğundan **bilgiler kalıcı** olur.

Sınırlılıkları

- Öğrenci yeterli **ön bilgiye** sahip değilse yeni bilgilerin öğrenilmesi zorlaşmaktadır.
- Her konunun buluş yoluyla öğretilmesi **zaman ve olanaklar** açısından güçtür.

Buluş Yoluyla Öğretim Stratejisi

Daha nitelikli bir şekilde uygulanabilmesi için...

- Öğretmen, öğrenme durumlarını **düzenleyerek** öğrenme için **rehberlik** etmelidir.
- Öğretmen konuyla ilgili **örnekler** vermelidir.
- Öğrenciler, örnekleri tanımlamalı ve önceki bilgilerle **karşılaştırmalıdır**.
- Öğretmen öğrencilerden **örnekler** vermelerini istemelidir.

Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi

- John Dewey
- Öğrenci merak ettiğinde, ilginç bulduğunda öğrenme güduları harekete geçer.
- Kendi kendine öğrenme ve bağımsız düşünebilme becerilerini geliştirir.
- Amaç, öğrencinin araştırma süreçlerini kullanarak bir soruna çözüm bulmasıdır.
- Öğrenci etkin ve öğrenmenin merkezindedir. Öğretmen rehber ve yol gösterici, düzenleyici ve denetleyici.
- Üst düzey becerileri geliştirir.

Araştırma-İnceleme Yoluyla Öğretim Stratejisi

Üstün Yanları

- Öğrencinin **aktif ve merkezde** olması
- Öğrenci etkin olduğundan **planlı programlı bir şekilde problem çözme becerisi** kazandırılabilir.
- **Karar verme** becerisi ve **araştırma yapma** becerileri gelişir
- Öğrenci bilgiyi kendisi yapılandığından **bilgi** daha **kalıcı** olur.

Sınırlılıkları

- Zaman aldığından **her konuda kullanılması** zordur.
- Problem çözmek için öğrencilerin **hazırbulunuşluk düzeyi**nin yeterli olması gerekir.
- Gerekli **araç-gereçleri temin etmek**.

Öğretim Yöntemleri

1. Tam Öğrenme
2. Probleme Dayalı Öğrenme
3. Proje Tabanlı Öğrenme
4. Beyin Temelli Öğrenme
5. Yaparak Yaşayarak Öğrenme
6. Etkin Öğrenme

Öğretim Yöntemleri

Bir konunun öğretilmesi veya belirli kazanımları öğrencide oluşturmak için **seçilen ve izlenen yol...**

Öğrencilerde kazanımları oluşturmak için kullanılan **en kısa yol...**

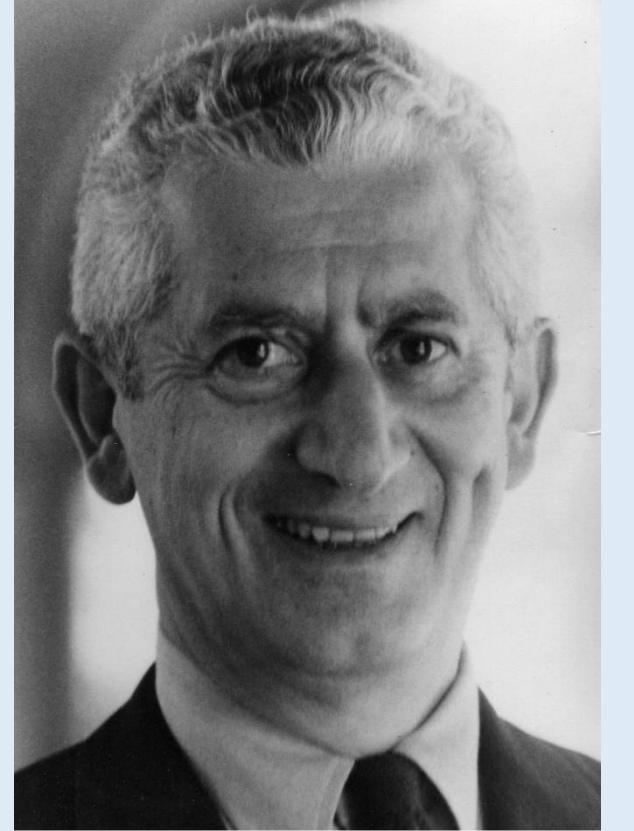
Dersi uygulamak için yapılan bir **tasarım...**

1. Tam Öğrenme

- Benjamin Bloom
- **Olumlu öğrenme** koşulları sağlanırsa belli bir bilgiyi **herkes öğrenebilir.**
- Öğrenmenin gerçekleşmesi için **öğrencilerin** özgeçmişlerinin ve öğretim hizmetlerinin **eşit şartlara sahip olması** gerekir.
- Öğrenmeyi etkileyen **değişkenler eşitlenmeli ve farklılıklar** en aza indirilmeli.

Tam öğrenme **modelinin değişkenleri**

- **Pekiştireç**
- **İpucu**
- **Dönüt**
- **Düzeltilme**
- **Etkin katılım**

2. Probleme Dayalı Öğrenme

- Öğrencilerin karşılaştıkları **problemleri** bilimsel araştırma yöntemlerini kullanarak **çözmeleri** esastır.
- Bilgiler öğrenci tarafından elde edilmektedir.
- **Öğrenci etkin, öğretmen rehberlik** etmektedir.

Probleme dayalı öğrenme yönteminin basamakları

- Problemin **farkına varma**
- Problemi **tanımlama ve sınıflandırma**
- **Bilgi toplama**
- Hipotez **oluşturma**
- Hipotezleri **sınama**
- **Çözümü** ulaşılması

3. Proje Tabanlı Öğrenme

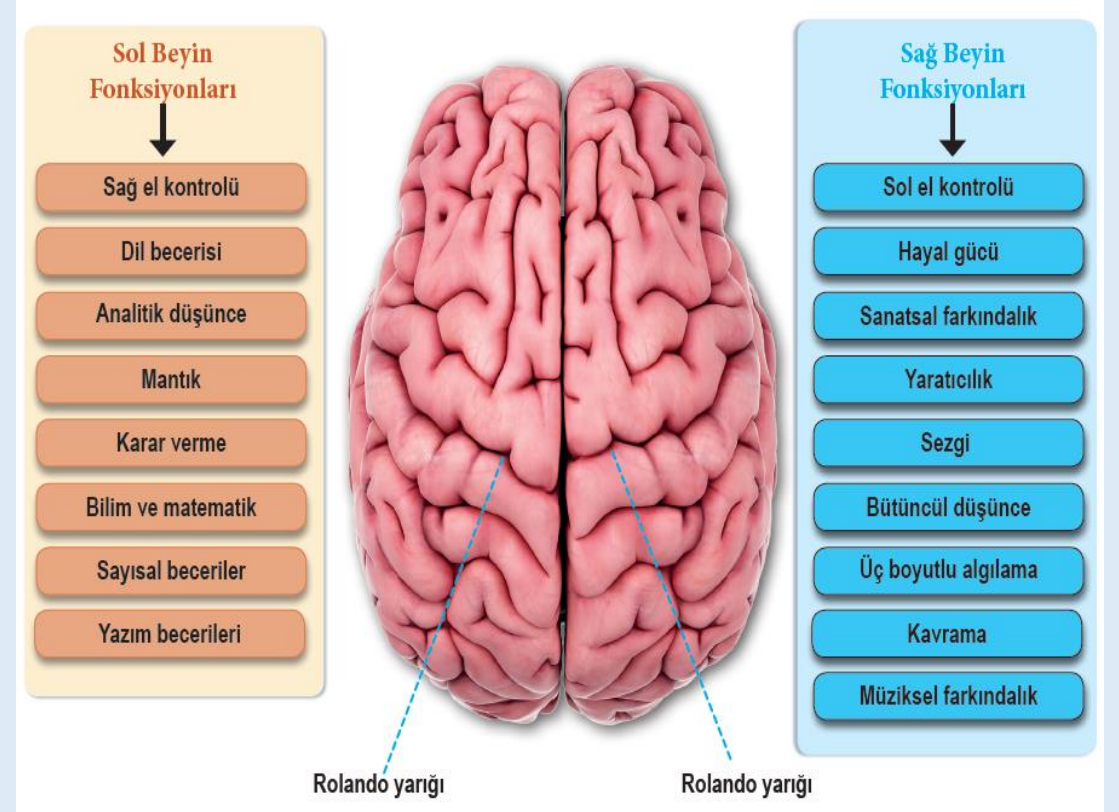
- Öğrencilerin kendi ilgi ve istekleri doğrultusunda **belli bir konuyu seçerek bu konu üzerinde yaptığı çalışma.**
- Öğrenci kendi **bilgisini kendisi araştırarak** elde eder ve oluşturur.
- **Yaparak yaşayarak öğrenme** temele alınır.
- Öğrenci aktif, öğretmen rehber

Proje konuları seçilerken

- **Geniş içeriğe** sahip bölümlerden seçilmeli.
- Konu, öğrencinin **sosyal çevresinden** alınmalı

4. Beyin Temelli Öğrenme

- Sosyal yapı, öğrenme durumu, beceri vb. yönlerden **her öğrenci farklıdır.**
- Öğrenci, beynin hangi yarım küresini etkin kullanıyorsa o bölümlerle ilgili **yetkinlikler geliştirilebilir.**
- Öğretmen ortam hazırlarken **iki yarım küreye dikkat** etmeli.

5. Yaparak Yaşayarak Öğrenme

- Okullar öğrencileri hayata hazırlar.
- **Sosyal** hayatta karşılaşılan **sorunlara** okul ortamlarında **çözümler üretilmelidir.**
- Konu ve problem gerçek hayattan seçilmeli.
- Öğrenciler öğrenme sürecine **aktif olarak katılır, bilgiler daha kalıcı** olur.

6. Etkin Öğrenme

- Öğrenme **öznel** bir durumdur.
- **Aktif katılım**, daha iyi öğrenme ve bilginin **kalıcı olmasını sağlar**.
- **Derse katılımın** desteklenmesi
- Kendini eğitim **ortamının bir parçası** hissetme

Öğretim Teknikleri

- Bir öğretim yönteminin belli bir zaman içerisinde kullanılması aşamasında **izlenen yol**
- Öğretim teknikleri, dersin ya da konunun kazanımlarını öğrenciye kazandırmak için kullanılan **etkinlikler**
- Bir öğretim **yönteminin** özel olarak **nasıl** kullanılacağı **hangi araç ve gereçlerle ne kadar zamanda** gerçekleştirileceğinin yolunu göstermektedir.

Öğretim Teknikleri

1. Anlatım
2. Tartışma
3. İşbirlikli Öğrenme
4. Örnek Olay
5. Gösterip Yaptırma
6. Beyin Fırtınası
7. Drama
8. Benzetişim (Anoloji)

1. Anlatım

- Mevcut **konunun** öğretmen tarafından öğrencilere **aktarılması**.
- **Giriş, bir konuyu bütünüyle tanıtmak ve özet yapmak** amacıyla kullanılabilir.
- Öğrenciler edilgen, öğretmen merkezde
- **Ucuz, esnek, geri dönüt sağlama imkanı** fazla, anlatanın duygu hislerini kullanma, dinleyicilerin aktif katılımına imkan

Dikkat edilecek Hususular

- **Ses tonu, jest ve mimikler**, sunuş biçimi ve telaffuza dikkat edilmeli.
- **Görsel materyal** kullanılmalı
- Dinleyicileri motive etmek için **ilginç olay, görsel ya da doküman** kullanılmalı
- Konuşma hızı ayarlanmalı
- Dinleyici **grubun özellikleri** dikkat alınmalı.
- Anlatım **uzun sürmemeli**, ara sıra duraklama ve dinleyiciye söz verme
- Göz iletişimi, soru-cevap, örnekler, mizah

1. Anlatım

Üstün Yanları

- Ekonomiktir
- Her türlü konuya uygun
- Etkili anlatım gücü öğrencileri güdüler
- Esnek olduğundan her türlü sınıf ortamında kullanılabilir
- Sınıf kontrolü sağlama olanağı

Sınırlılıkları

- Öğrencilerin uzun süre pasif kalması içerikten kopmaya sebep olabilir
- Anlatıcı etkin değilse dinleyici sıkılıp derse olumsuz tutum geliştirebilir.
- Öğrenme sadece sınırlı duyu organları ile gerçekleştiğinden öğrenme zorlaşır.
- Belli içerikler merkeze alındığından öğrenci ezberleme yoluna gidebilir. Ezberlenen bilgi unutulabilir.

2. Soru cevap

- Öğretmenin **önceden hazırladığı** soruları yönelterek aldığı cevapları değerlendirmesidir.
- Sorular, öğrencilerin **düzeyini tespit etme ve öğretimi o seviyeye göre düzenleme** açısından önemlidir.
- Belli bir bilgiyi anlatmaktan çok **var olan bilgileri ortaya çıkarma** bu bilgiler üzerinde **öğrenciyi düşündürme ve düşünce geliştirmeye** katkı sağlamaktadır.

2. Soru cevap

Üstün Yanları

- **Güdülemeyi** sağlar
- **Dikkat dağınıklığını** önler.
- Öğrenmenin **pekiştirilmesini** sağlar.
- Öğrenci ve öğrenmenin değerlendirilmesi için **dönüt verir.**
- Araştırma ve problem çözmeye **uygun.**
- Öğretmen-öğrenci arasında **etkileşim sağlar.**
- Öğrencilerin **aktif olmasını** sağlar

Sınırlılıkları

- Öğretmenin soru sormada **uzman olması** gerekir.
- Ders boyunca kullanıldığında **sıkılma ve bunalmaya** sebep olur.
- Soruya cevap verilmediğinde **özgüvende azalma** olabilir.
- Derste devamlı kullanılması **zaman kaybı**na neden olabilir.
- Sorular öğrencileri **ezberlemeye sevk** edebilir

2. Soru cevap

Kullanımında dikkat edilecek hususlar

- Ezberlemeye değil **düşündürmeye yönelik** olmalı
- Yaş ve algı **düzeyine uygun** olmalı.
- **Açık, net ve anlaşılır** olmalı.
- Rastgele değil **belli bir amaca yönelik** olmalı.
- Basitten zora, yakından uzaęa
- Cevabı **evet hayır** olacak sorular sorulmamalı
- Sorular **bütün sınıfa** yöneltilmeli.
- Çok **fazla soru** sorulmamalı
- Aynı soru birkaç kez **tekrar edilmemeli**
- Sorular **dengeli** bir şekilde sorulmalı
- Cevaplayan **onure edilmelidir.**

3. Tartışma

- Bir konu hakkındaki **düşüncelerin** sınıf ortamında **karşılıklı olarak ifade edilmesi** olarak tanımlanabilir.
- Mevcut bir probleme **çözüm yollarının aranmasıdır**.
- Kendini ifade etme, eleştirme, başka görüşlere saygı duyma, düşünme **becerilerini geliştirir**.
- Öğrenciler öğrendiklerini uygulamaya koyduğu için **bilgiler daha kalıcı** olur.
- Öğrenci aktif ve merkezde öğretmen rehber ve yönlendirici

3. Tartışma

Üstün Yanları

- **Demokrasi kültürünü** geliştirir.
- Bilgi ve fikirleri geliştirir.
- **Beceri gelişimine** katkıda bulunur.
- Planlı **programlı çalışmaya** sevk eder.
- **Kurallara uyma ve liderlik becerilerini** geliştirir.
- Öğretmenlerin **öğrencilerini daha iyi tanımasına** yardımcı olur.

Sınırlılıkları

- Öğrenciler **belli hazırbulunuşluk düzeyinde** değilse tartışma amacına ulaşmaz.
- **Fazla zaman gerektirdiğinde** tüm derslerde kullanılması mümkün değildir.
- **Sınıfların kalabalık olması** durumunda uygulanması mümkün değildir.
- Tartışma amacından **sapabilir**.
- Uzun süre konuşma **dinleyicileri sıkabilir**.

3. Tartışma

Kullanımında dikkat edilecek hususlar

- Konu önceden belirlenmeli ve öğrencilere hazırlanmaları için **zaman** verilmelidir.
- Konu **seviyeye uygun** olmalıdır.
- **Öğrenci sayısı** belli bir sayıyı aşmamalıdır.
- Öğretmen tartışmanın **konu dışına çıkmasına** engel olmalıdır.
- **Zaman** dikkatli kullanılmalıdır.
- **Tartışma kuralları** belirlenmeli ve tartışmanın kurallarını dışına çıkmasına izin verilmemelidir.

4. İşbirlikli Öğrenme

- 2-6 kişilik öğrenci gruplarının birbiriyle etkileşimiyle gerçekleşen öğrenmeyi tanımlamaktadır.
- Temel amaç, **ortak amaçlar çevresinde birlikte çalışarak öğrenmeyi gerçekleştirmektir.**
- **Akran öğrenmesini** sağlar.
- **Gruba aidiyet** duygusu geliştirir.
- **Yardımlaşma** değerini geliştirir.
- Öğrenci aktif öğretmen süreci planlayan, gözetleyen, denetleyen ve değerlendiren konumundadır.

4. İşbirlikli Öğrenme

Üstün Yanları

- Üst düzey düşünme becerilerinin gerçekleşmesine katkı sağlar.
- **Ekip çalışması** becerisini kazanmasına ve sosyal becerilerinin gelişmesine yardımcı olur.
- **Sosyal rol** kazanmalarına yardımcı olur.
- **Öz saygı**larının gelişmesine katkı sağlar.
- **Akademik çalışma** becerisi kazanırlar.

Sınırlılıkları

- **Motivasyon** eksikliği olması durumunda etkili uygulanmaz.
- Gruplar **heterojen olmadığında** öğrenme istenilen düzeyde gerçekleşmez.
- **Sınıfın kalabalık olması** durumunda grupları kontrol etmek güçleşir.
- **Ön bilgi ve hazırbulunluk** düzeyin düşük olması yöntemin uygulanmasını zorlaştırır.

5. Örnek Olay

- Öğrencilerin yaşadıkları **çevrede karşılaştıkları problemleri sınıf ortamına taşıyarak**, problemlerin sebeplerinin, nasıl geliştiğinin ve sonuçlarının irdelenmesi yoluyla çözümler üretilmesi sürecidir.
- Örnek olaylara ilişkin bilgiler ayrıntılı bir şekilde ortaya konulmalı.
- Yöntem ile ilgili kurallar belirlenerek yönerge oluşturulmalı.
- Öğrenci aktif öğretmen süreci planlayan, takip eden, denetleyen ve değerlendiren konumunda

5. Örnek Olay

Üstün Yanları

- Sorunların çözümleri **gerçek hayata katkı** sağlar.
- Sorunların hayatları ile ilişkili olması öğrencileri **motive** eder.
- Kitaplara bağlı olmaması **derse katılımı** artırmaktadır.
- Öğrencilerin **sorunlarını tanıması, analiz etmesi, çözümler bulması** becerileri gelişir.
- **Akran öğrenmesi** gerçekleşerek öğrencilerin birbirine saygı duyar.

Sınırlılıkları

- İyi planlanmadığında **sınıf düzeni** bozulur.
- Örnek olay seviyeye uygun olmadığında **katılım sınırlı** olur.
- Tekniğin her konu için kullanılması zor ve **uzun zaman** alır.
- Öğretmen iyi rehberlik etmezse bazı öğrenciler diğerlerini kısıtlayabilir.
- Sınıf kalabalıksa düzenin sağlanması güçleşir.

6. Gösterip Yapma

- Bir konunun sınıf ortamında bir rehber tarafından en iyi şekilde **nasıl yapılabileceğinin gösterilmesi ve öğrencilerin de bunu yaparak öğrenmeleri** üzere duran bir tekniktir.
- Teknik, **bilgilerin beceriye pratiğe dönüştürülmesini** amaçlamaktadır.

6. Gösterip Yapma

Üstün Yanları

- Görsel ve işitsel duylara hitap ettiğinden öğrenme daha **kalıcı** olur.
- **Psikomotor beceriler**inin gelişmesinde etkili olur.
- Görsel öğrenme ortamı sunduğu için öğrencilerin derse karşı **ilgisi** yükselir.

Sınırlılıkları

- Uygulamayı ilk gösteren etkin şekilde hazırlanmazsa teknik başarıyla gerçekleşmez.
- Teknik bazen teknolojik alt yapı gerektirmektedir.
- Öğrencinin hazırbulunuşluğunun eksik olması ve dikkatli olmaması öğrenmeyi sekteye uğratabilir.

7. Beyin Fırtınası

- Bir grup insanın bir problemle ilgili bir araya gelip **birbirleriyle tartışmadan fikirlerini paylaştığı öğretim** tekniğidir. Problem çözmek için fikir üretme sürecidir.
- Yöntem sınıfça uygulanabileceği gibi sınıfın gruplara ayrılması ile gruplar arasında da yapılabilir
- Öğrenci aktif öğretmen süreci organize eder.

7. Beyin Fırtınası

Üstün Yanları

- **Yaratıcı düşünme** becerilerinin gelişimine katkı sağlar.
- **Akran öğrenmesini** etkin hale getirir.
- Öğrenme ortamını zevkli hale getirdiğinde derse karşı **olumlu tutum** gelişir.
- Öğrenciler arasında tartışma olmadığından **rahat bir öğrenme ortamı** oluşur.

Sınırlılıkları

- Her öğrencinin katılımının sağlanmaması durumunda bazı **öğrenciler** dersten **kopabilir**.
- Kalabalık sınıflardan kullanılması **zor olabilir**.
- Öğretmenin konuyu iyi açıklamaması durumunda öğrenciler fikir üretmede zorlanabilir.

8. Drama

- Öğrencilerin **kendilerini başkalarının yerine koyarak** bir duygu veya düşünceyi beden dilini de kullanarak anlattıkları tekniktir.
- Öğrencilerin öğrenmelerini kolaylaştırmak amacıyla olgu, olay yada kavramların **oyunlaştırılarak anlatılması** öğrencilerin öğrenmelerini ve davranış geliştirmelerini kolaylaştıracaktır.
- Ancak drama, belli bir amaç ve hedefi olması, belli bir grup etkinliğine dayanması, esnek kurallara sahip olması, gelişigüzel ortaya konabilmesi, sonuçtan çok sürece odaklanması gibi özellikleri bakımından oyundan farklıdır.

8. Drama

Üstün Yanları

- Öğrencilerin **hayal güçlerini ve yaratıcı düşünme becerilerini geliştirir.**
- Öğrencilerin sınıf karşısında ya da **topluluk karşısında konuşma yetenekleri gelişir.**
- Analiz, sentez gibi yeteneklerin gelişimine katkı sağlar.
- **Empatik** yeteneklerini geliştirir.
- Derse karşı **olumlu tutum** geliştirir.
- **Problem çözme becerilerini** geliştirir.

Sınırlılıkları

- Drama, sunuş aşamasında fazla **hazırlık** gerektiren bir tekniktir.
- Sunucunun etkin sunum yapmaması sınıfta **kargaşaya** sebep olabilir.
- Sunum aşamasının etkin olmaması katılımcı olmayan öğrencilerin **dersten kopmasına** sebep olabilir.

Yararlanılan Kaynaklar

Gündođan, A. (2020). Hayat bilgisi dersinin dünyadaki ve türkiyedeki tarihsel gelişimi. Ankara: Pegem Akademi

MEB. (2018). Hayat bilgisi öğretim programı. Ankara.

Sađlam, H. İ. (2015). *Hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Nobel Yayıncılık

Şimşek, S. (2014). *Sınıf öğretmenleri ve adayları için hayat bilgisi öğretimi*. Ankara: Anı Yayıncılık

Sunuş: <http://mezunlarhaber.blogspot.com/2015/06/gelisim-psikolojipsikolojide-arastrma.html>

Buluş: <http://ozgeinci13.blogspot.com/2010/12/bulus-yoluyla-ogretim-stratejisi.html>

Beyin Temelli Öğrenme: <https://www.fikir.gen.tr/merkezi-sinir-sistemi-omurilik-beyin-ve-gorevleri/>

Etkin öğrenme: <https://gokkusagi.k12.tr/etkin-ogrenme-ve-calisma/>

Yaparak yaşayarak: <https://www.memleket.com.tr/turmakta-yaparak-yasayarak-ogrenme-modeli-969362h.htm>